

Anna Piszcz*

Przeгляд zmian w polskim prawie antymonopolowym w roku 2012

Spis treści

- I. Uwagi wprowadzające
- II. Zmiany w kpc
- III. *Soft law* Prezesa UOKiK

Streszczenie

Niniejszy artykuł stanowi kontynuację przeglądów zmian w polskim prawie antymonopolowym dotyczących lat 2010 i 2011, publikowanych w ubiegłorocznym numerze kwartalnika iKAR. Autorka poddaje w nim analizie zmiany wprowadzone w roku 2012 do regulacji prawnej dotyczącej sądowego postępowania antymonopolowego. Ponadto artykuł sygnalizuje pewne nowości w wyjaśnieniach Prezesa UOKiK, niemające charakteru prawnie wiążącego.

Słowa kluczowe: sądowe postępowanie antymonopolowe; prekluzja dowodowa; amici curiae; wyjaśnienia Prezesa UOKiK.

I. Uwagi wprowadzające

Rok 2012 należał do okresów, w których prawo antymonopolowe pozostawało stabilne. Ustawa z 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (dalej: uokik)¹ po jej ostatniej zmianie, która weszła w życie z dniem 17 maja 2011 r.², w roku 2012 nie podlegała dalszym zmianom. Również rozporządzenia wykonawcze do uokik nie były nowelizowane w roku 2012. Ma to związek z pracami Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (UOKiK) nad obszerną – choć nie wyczerpującą – nowelizacją uokik (obejmującymi również projekt rozporządzenia wykonawczego do uokik, dotyczącego sposobu obliczania obrotu przedsiębiorców). Rezultatem prac jest sporządzony 15 maja 2012 r. przez Prezesa UOKiK projekt założeń projektu ustawy o zmianie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów³, przyjęty przez Radę Ministrów 20 listopada 2012 r., a także projekt ustawy o zmianie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz o zmianie innych ustaw (dalej: projekt ustawy nowelizującej uokik), datowany na 21 listopada 2012 r., a opublikowany 18 grudnia 2012 r. wraz z projektem rozporządzenia wykonawczego

* Adiunkt w Katedrze Prawa Gospodarczego Publicznego Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku; radca prawny; e-mail: pischcz@uwb.edu.pl.

¹ Dz.U. Nr 50, poz. 331, z późn. zm.

² Zmiana ta została wprowadzona ustawą z 20.01.2011 r. o odpowiedzialności majątkowej funkcjonariuszy publicznych za rażące naruszenie prawa (Dz.U. Nr 34, poz. 173). Szerzej o tej zmianie zob. A. Piszcz, *Przeгляд zmian w polskim prawie antymonopolowym w latach 2010–2011 (cz. II)*, iKAR 2012, nr 2(1), s. 91–93.

³ W międzyczasie projekt był zmieniany (16.07.2012 r. oraz 19.10.2012 r.). Projekt opublikowano w Biuletynie Informacji Publicznej Rządowego Centrum Legislacji, nr dokumentu 43452.

oraz uzasadnień obu aktów w Biuletynie Informacji Publicznej Rządowego Centrum Legislacji⁴. Projekty zostały szeroko skomentowane zarówno w procesie konsultacji społecznych przez ich uczestników, jak i na łamach „internetowego Kwartalnika Antymonopolowego i Regulacyjnego”. Prace dotyczące projektów, o których mowa, są kontynuowane w 2013 r.

Z racji powyższego, w niniejszym przeglądzie zmian w prawie skupię się na zmianach w regulacji prawnej sądowego postępowania antymonopolowego. Odniosę się również do nowości w wyjaśnieniach Prezesa UOKiK, aczkolwiek podkreślenia wymaga, że wyjaśnienia te nie mają charakteru prawnie wiążącego.

II. Zmiany w kpc

Ustawą z 16 września 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw⁵ (dalej: ustawa nowelizująca kpc) dokonano szeroko zakrojonej nowelizacji ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego⁶ (dalej: kpc). Ustawa nowelizująca kpc weszła w życie 3 maja 2012 r. Zmiany dotyczyły również regulacji prawnej sądowego postępowania antymonopolowego.

Przed 3 maja 2012 r. w części pierwszej („Postępowanie rozpoznawcze”) księdze pierwszej („Proces”) tytule VII („Postępowania odrębne”) kpc, dział IVa, dodany w 1989 r., dotyczył postępowania w sprawach gospodarczych. Od 13 kwietnia 1990 r. dzielił się on na dwa rozdziały, jeden zawierający przepisy ogólne i drugi, dotyczący początkowo postępowania w sprawach z zakresu przeciwdziałania praktykom monopolistycznym, a od 5 grudnia 1997 r. – również postępowania w sprawach z zakresu regulacji energetyki. W 2000 r. w dziale IVa dodano rozdział trzeci, dotyczący postępowania w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone. Z dniem 1 kwietnia 2001 r. rozdział drugi w dziale IVa został zatytułowany jako „Postępowanie w sprawach z zakresu ochrony konkurencji”, a ponadto dodano kolejne rozdziały: czwarty, dotyczący postępowania w sprawach z zakresu regulacji energetyki; piąty, dotyczący postępowania w sprawach z zakresu regulacji telekomunikacji⁷ i szósty, dotyczący postępowania w sprawach z zakresu regulacji transportu kolejowego. Wydzielenie w dziale IVa przepisów ogólnych spowodowało, że przepisy te miały walor postanowień wspólnych dla wszystkich przepisów zawartych w rozdziałach od drugiego do szóstego⁸.

Art. 1 pkt 46 ustawy nowelizującej kpc uchylił z dniem 3 maja 2012 r. rozdział pierwszy w dziale IVa. Jednocześnie dział IVa zatytułowano jako „Postępowanie w sprawach z zakresu ochrony konkurencji” (pkt 45) i uchylono oznaczenie „Rozdział 2” oraz tytuł tego rozdziału (pkt 47). Dotychczasowy rozdział 3 oznaczono jako dział IVb (pkt 49), rozdział 4 – jako dział IVc, rozdział 5 – jako dział IVd, a rozdział 6 – jako dział IVe (pkt 52). Dodać należy, że Rada Ministrów jako projektodawca ustawy nowelizującej kpc w pierwszej wersji jej projektu zademonstrowała plany o wiele dalej idące, gdyż chciała przekazać sprawy z odwołania od decyzji organów regulacyjnych do kompetencji sądów administracyjnych, pozostawiając we właściwości Sądu Okręgowego

⁴ Numer z Wykazu Prac Legislacyjnych Rady Ministrów UD60.

⁵ Dz.U. Nr 233, poz. 1381.

⁶ Dz.U. Nr 43, poz. 296, z późn. zm.

⁷ Od 24.08.2003 r. również poczty.

⁸ „W sprawach antymonopolowych w zakresie postępowania przed Sądem Ochrony Konkurencji i Konsumentów zastosowanie mają przede wszystkim art. 479²⁸–479³⁵ k.p.c., w kwestiach nieuregulowanych natomiast art. 479¹–479²⁷ k.p.c.”; tak M. Szydło, Ł. Błaszczak, *Sprawa antymonopolowa jako przykład sprawy administracyjnej oraz sprawy gospodarczej*, „Przegląd Sądowy” 2005, nr 7–8, s. 145.

w Warszawie – sądu ochrony konkurencji i konsumentów (dalej: SOKiK) jedynie sprawy z zakresu ochrony konkurencji (przy czym przepisy regulujące postępowanie w tych sprawach miałyby być przeniesione do uokik) oraz sprawy o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone⁹. Nie doszło jednak do realizacji tych zamierzeń¹⁰.

Wprowadzone zmiany oznaczają, że szereg rozwiązań szczególnych (w porównaniu do obowiązujących w „zwykłych” sprawach cywilnych) wynikających z przepisów ogólnych o postępowaniu w sprawach gospodarczych nie znajdzie już zastosowania w sprawach z zakresu ochrony konkurencji i innych rozpoznawanych przez SOKiK. Istotne w tym kontekście są jednak przepisy przejściowe ustawy nowelizującej kpc. Zgodnie z jej art. 9 ust. 7, w sprawach z zakresu ochrony konkurencji, regulacji energetyki, regulacji telekomunikacji i poczty oraz regulacji transportu kolejowego przepisy art. 479¹–479², art. 479⁴, art. 479⁶ i art. 479^{6a}, art. 479⁸, art. 479⁹–479^{14b}, art. 479¹⁶–479^{19a} oraz art. 479²² kpc stosuje się nadal, jeżeli decyzja prezesa właściwego urzędu (Prezesa UOKiK, Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki, Prezesa Urzędu Komunikacji Elektronicznej, Prezesa Urzędu Transportu Kolejowego) wydana została przed dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej kpc. Zatem w sprawach rozpoznawanych począwszy od 3 maja 2012 r. zarówno sąd, organ administracji, jak i powód powinni mieć świadomość tego, że sprawy rozpoznawane przez sąd dzielą się na dwie grupy: rozpoznawane na starych (szczególnych) zasadach i rozpoznawane na nowych (zwykłych) zasadach, przy czym o zaliczeniu sprawy do danej grupy decyduje data wskazana w decyzji administracyjnej jako data wydania decyzji. W praktyce rozpoznanie sprawy przed SOKiK trwa nawet powyżej dwóch lat, zatem należy spodziewać się, że po upływie roku 2013 czy 2014 mogą zdarzać się przypadki, w których SOKiK będzie w dalszym ciągu procedował w oparciu o stare zasady.

Jakie rozwiązania nie znajdą zastosowania w przypadku postępowania przed SOKiK w sprawach z zakresu ochrony konkurencji rozpoznawanych na nowych zasadach i czym będą zastąpione? Przede wszystkim, w postępowaniu w tych sprawach nie będzie obowiązywała kodeksowa prekluzja dowodowa (art. 479¹² § 1 lub art. 479¹⁴ § 1–2 kpc). Dla powoda wnoszącego do SOKiK odwołanie od decyzji wydanej w sprawie antymonopolowej zasada prekluzji dowodowej oznaczała, że powód był obowiązany podać w odwołaniu wszystkie twierdzenia oraz dowody na ich poparcie pod rygorem utraty prawa powoływania ich w toku postępowania, chyba że wykazał, że ich powołanie w odwołaniu nie było możliwe albo że potrzeba powołania wynikła później. W tym przypadku dalsze twierdzenia i dowody na ich poparcie musiały być powołane w terminie dwutygodniowym od dnia, w którym powołanie ich stało się możliwe lub wynikła potrzeba ich powołania. Z tego powodu w praktyce SOKiK niejednokrotnie oddalał wnioski dowodowe zgłoszone po wniesieniu odwołania (np. dopiero na rozprawie¹¹) jako spóźnione, jeżeli powód nie wykazał, że powołanie dowodu w odwołaniu nie było możliwe albo że potrzeba jego powołania wynikła później. Z kolei Prezes UOKiK zobowiązany był do podania w odpowiedzi na odwołanie, wszystkich twierdzeń, zarzutów oraz dowodów na ich poparcie pod rygorem utraty prawa powoływania ich w toku postępowania, chyba że wykazał analogiczne przesłanki¹². W tym przypadku dalsze twierdzenia

⁹ Sejm RP VI kadencji, *Uzasadnienie projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw*, druk nr 4332, dostępne na: [http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/46931DF8C9071DE8C12578B1003FF809/\\$file/4332.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/46931DF8C9071DE8C12578B1003FF809/$file/4332.pdf) (dostęp 7.03.2013 r.), s. 53.

¹⁰ Zob. też T. Szancilo, *Właściwość sądu gospodarczego po zmianach kodeksu postępowania cywilnego*, „Radca Prawny” 2012, nr 123 (marzec), s. 5D–6D.

¹¹ Zob. np. wyr. SOKiK z 1.03.2011 r., XVII AmA 87/09, niepubl.

¹² Zob. też Ł. Błaszczak, [w:] T. Skoczny, A. Jurkowska, D. Miąsik (red.), *Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2009, s. 1810.

i dowody na ich poparcie musiały być powołane w terminie dwutygodniowym od dnia, w którym powołanie ich stało się możliwe lub powstała potrzeba ich powołania.

Procedowanie SOKiK na nowych zasadach jest wolne od kodeksowej prekluzji dowodowej. Warto zaznaczyć, że w toku uzgodnień dotyczących projektu ustawy nowelizującej kpc Prezes UOKiK wnosił o pozostawienie dotychczasowej zasady prekluzji dowodowej odnośnie do spraw z zakresu ochrony konkurencji i konsumentów, powołując się na odmienną potrzebę ochrony konkurencji i konsumentów powodowaną stojącą za tymi sprawami istotną potrzebą ochrony interesu publicznego. Projektodawca (a za nim ustawodawca) uznał jednak, że nowa regulacja, dzięki jej rygorystyczności i elastyczności, będzie w stanie zapewnić sprawny tok postępowania także w tej grupie spraw¹³. Odmienną tę grupę spraw uznano natomiast za argument przemawiający za tym, by w odniesieniu do nich dążyć do ich stopniowego usuwania z ram postępowania cywilnego.

W postępowaniu prowadzonym przez SOKiK na nowych zasadach decydujące znaczenie w zakresie gromadzenia materiału dowodowego i jego selekcji z uwagi na czas jego dostarczenia sądowi mają art. 217 i art. 207 kpc. Art. 217 § 1 kpc stanowi, że strona może aż do zamknięcia rozprawy przytaczać okoliczności faktyczne i dowody na uzasadnienie swoich wniosków lub dla odparcia wniosków i twierdzeń strony przeciwnej. Z kolei § 2 nakazuje sądowi pomijać spóźnione twierdzenia i dowody, chyba że strona uprawdopodobni, że nie zgłosiła ich we właściwym czasie bez swojej winy lub że uwzględnienie spóźnionych twierdzeń i dowodów nie spowoduje zwłoki w rozpoznaniu sprawy albo że występują inne wyjątkowe okoliczności. W uzasadnieniu projektu ustawy nowelizującej kpc podkreślono, że nie jest to system prekluzji, gdyż wykluczenie spóźnionych przytoczeń nie następuje z mocy prawa, lecz na mocy decyzji sądu i od oceny sądu zależeć będzie czy strona powołała twierdzenia lub dowód we właściwym czasie, czy też uczyniła to zbyt późno. Ustalenie zasad dostarczenia sądowi materiału dowodowego przez podmiot wnoszący do SOKiK odwołanie od decyzji Prezesa UOKiK staje się jednak trudniejsze, gdy zestawimy art. 217 § 1–2 kpc z art. 207 kpc. Z art. 207 § 3 kpc wynika, że: „Przewodniczący może także przed pierwszym posiedzeniem wyznaczonym na rozprawę zobowiązać strony do złożenia dalszych pism przygotowawczych, oznaczając porządek składania pism, termin, w którym należy je złożyć, i okoliczności, które mają być wyjaśnione. W toku sprawy złożenie pism przygotowawczych następuje tylko wtedy, gdy sąd tak postanowi, chyba że pismo obejmuje wyłącznie wniosek o przeprowadzenie dowodu. Sąd może wydać postanowienie na posiedzeniu niejawnym”. W tego rodzaju wypadkach przewodniczący lub sąd mogą wysłuchać strony na posiedzeniu niejawnym (§ 4). Pismo przygotowawcze złożone z naruszeniem § 3, podobnie jak spóźniona odpowiedź na pozew, podlega zwrotowi (§ 7)¹⁴. Z kolei § 6 stanowi, że sąd pomija spóźnione twierdzenia i dowody, chyba że strona uprawdopodobni, że nie zgłosiła ich w pozwie, odpowiedzi na pozew lub dalszym piśmie przygotowawczym bez swojej winy lub że uwzględnienie spóźnionych twierdzeń i dowodów nie spowoduje zwłoki w rozpoznaniu sprawy albo że występują inne wyjątkowe okoliczności. Jest to rozwiązanie w pewnym stopniu podobne do uchylonych art. 479¹² § 1 i art. 479¹⁴

¹³ Sejm RP VI kadencji, *Uzasadnienie projektu ustawy o zmianie...*, s. 53–54.

¹⁴ W uzasadnieniu projektu ustawy nowelizującej kpc stwierdzono jednak, że zwrot odpowiedzi na pozew lub pisma przygotowawczego nie wyklucza prezentowania twierdzeń i dowodów przez stronę na rozprawie z zachowaniem reguł wynikających z art. 217 kpc. Zatem strona może je prezentować aż do zamknięcia rozprawy, ale sąd pominie spóźnione twierdzenia i dowody za zasadach określonych w art. 217 § 2 kpc. Zob. Sejm RP VI kadencji, *Uzasadnienie projektu ustawy o zmianie...*, s. 16.

§ 2 kpc, jednakże katalog przesłanek uwolnienia się od skutków opóźnienia jest obecnie szerszy, a przy tym nie jest konieczne wykazanie zaistnienia danej przesłanki, lecz wystarczy jego uprawdopodobnienie. Zgodnie z art. 207 § 5 kpc, zarządzając doręczenie pozwu, odpowiedzi na pozew lub złożenie dalszych pism przygotowawczych, przewodniczący albo sąd, jeżeli postanowił o złożeniu pism przygotowawczych w toku sprawy, pouczają strony o treści art. 207 § 6 kpc. Ponadto art. 210 § 2¹ kpc przewiduje obowiązek pouczenia przez sąd strony występującej w sprawie bez adwokata, radcy prawnego, rzecznika patentowego lub radcy Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa o treści m.in. art. 207 i 217 kpc.

Restrykcyjna wykładnia powyższych przepisów może prowadzić do wniosku, że w istocie dla przedsiębiorców niewiele się zmieniło w kwestii dostarczania SOKiK materiału dowodowego. Przedsiębiorca w dalszym ciągu musi podać w odwołaniu wszystkie twierdzenia oraz dowody (choć brak jest przepisu, który stwierdzałby to wprost jak art. 479¹² § 1 kpc), gdyż nie ma żadnej gwarancji, że przewodniczący zobowiąże strony do złożenia dalszych pism przygotowawczych. Jeśli przewodniczący nie skorzysta z tego uprawnienia, przedsiębiorca po otrzymaniu odpowiedzi na odwołanie będzie mógł jedynie złożyć pismo obejmujące wyłącznie wnioski o przeprowadzenie dowodów, a i to z niewiadomym rezultatem ze względu na brzmienie art. 217 § 2 kpc. To do tych pism (jeśli zostaną złożone) oraz odwołania i odpowiedzi na odwołanie w praktyce może ograniczyć się wymiana pism w sprawie¹⁵. Wydaje się zatem, że nowe rozwiązania *de facto* są „sędziowską prekluzją dowodową”, różniącą się od uprzedniej prekluzji kodeksowej tym, że jest ona rozciągnięta również na strony, które nie są przedsiębiorcami¹⁶.

W literaturze pojawiają się rozbieżne interpretacje nowych przepisów. Z jednej strony dawane jest pierwszeństwo art. 207 kpc przed art. 217 kpc¹⁷. Z drugiej zaś – wyrażono pogląd, że reguły pomijania spóźnionych twierdzeń i dowodów nie powinny obowiązywać w stosunku do sytuacji, w której strona nie powołała pewnych twierdzeń w pozwie (czyli w odwołaniu od decyzji w sprawach przed SOKiK), bo skoro w postępowaniu w pierwszej instancji nie obowiązuje przymus adwokacko-radcowski, powód nie musi dysponować wiedzą o treści art. 207 i 217 kpc, dopóki nie zostanie o niej pouczony¹⁸. Co ciekawe, w uzasadnieniu projektu ustawy nowelizującej kpc podkreślono, że profesjonalizmu w dziedzinie, którą zajmuje się strona postępowania, w tym także w dziedzinie działalności gospodarczej, nie należy transponować w sferę postępowania cywilnego, gdyż w tym ostatnim wypadku chodzi jednak o profesjonalizm w zakresie wiedzy prawniczej i jej praktycznego stosowania¹⁹. Restrykcyjna wykładnia art. 207 i art. 217 kpc nie wpisywałaby w ten ton rządowego projektodawcy. Pozostaje oczekiwać na wykładnię sądową nowych przepisów.

Z uchynieniem innego przepisu – art. 479⁴ kpc – jest natomiast związane zwiększenie nacisku na tzw. informacyjne wysłuchanie stron, które w sprawach gospodarczych miało bardzo ograniczone znaczenie, zwłaszcza że wyłączone było zastosowanie w tych sprawach art. 212 zd. 2–3 kpc²⁰. Obecnie również w sprawach przed SOKiK (rozpoznawanych na nowych zasadach) ma

¹⁵ „(...) całe postępowanie sprowadzi się li tylko do pozwu i odpowiedzi na pozew (...)”; P. Kosiński, *Prekluzja dla wszystkich*, „Radca Prawny” 2012, nr 124 (kwiecień), s. 29.

¹⁶ Por. A. Piszcz, *Still-unpopular Sanctions: The Private Antitrust Enforcement Developments in Poland after the 2008 White Paper*, YARS 2012, nr 5(7), s. 72.

¹⁷ Tak J. Mucha, *Ciążar wspierania postępowania i granice dyskrecjonalnej władzy sędziego w świetle znowelizowanych przepisów Kodeksu postępowania cywilnego*, „Radca Prawny” 2012, nr 126 (czerwiec), s. 3D.

¹⁸ P. Telenga, *Komentarz do art. 217 Kodeksu postępowania cywilnego*, LEX 2012.

¹⁹ Sejm RP VI kadencji, *Uzasadnienie projektu ustawy o zmianie...*, s. 7.

²⁰ Zob. też T. Szancilo, *Pozycja procesowa przedsiębiorcy po zmianach Kodeksu postępowania cywilnego*, „Radca Prawny” 2012, nr 125 (maj), s. 14D.

zastosowanie w całości znowelizowany art. 212 kpc, który w § 1 stanowi, że: „Sąd na rozprawie przez zadawanie pytań stronom dąży do tego, aby strony przytoczyły lub uzupełniły twierdzenia lub dowody na ich poparcie oraz udzieliły wyjaśnień koniecznych dla zgodnego z prawdą ustalenia podstawy faktycznej dochodzonych przez nie praw lub roszczeń. W ten sam sposób sąd dąży do wyjaśnienia istotnych okoliczności sprawy, które są sporne”. Ponadto w razie uzasadnionej potrzeby przewodniczący może udzielić stronom niezbędnych pouczeń, a stosownie do okoliczności zwraca uwagę na celowość ustanowienia pełnomocnika procesowego (§ 2).

Kolejny istotny uchylony przepis to art. 479¹⁰ kpc, zgodnie z którym sąd na wniosek strony zarządzał odbycie posiedzenia lub jego części przy drzwiach zamkniętych także wtedy, gdy mogły być ujawnione okoliczności stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Szczęśliwie dla przedsiębiorców, ustawodawca nie zrezygnował jednak z powyższego rozwiązania, lecz przeniósł treść uchylonego przepisu do art. 153 kpc, umieszczając ją w dodanym § 1¹.

Zrezygnowano natomiast z rozwiązania zawartego w art. 479⁹ § 1 kpc, w świetle którego w toku sprawy strona reprezentowana przez adwokata, radcę prawnego, rzecznika patentowego lub Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa była obowiązana doręczać odpisy pism procesowych (z wyjątkiem wymienionych w § 2) z załącznikami bezpośrednio stronie przeciwnej niezależnie od tego czy strona przeciwna była reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika, czy też nie. Po zmianie obowiązek bezpośredniego doręczania pism stronie przeciwnej powstaje jedynie w tych sprawach przed SOKiK, które są objęte zakresem art. 132 § 1 kpc. Bezpośrednio doręczają więc pisma profesjonalni pełnomocnicy stron sobie nawzajem. Strona niemająca takiego pełnomocnika otrzymuje pisma innej strony za pośrednictwem sądu.

Zrezygnowano również z instrukcyjnego terminu wydania wyroku, ustalonego w art. 479¹⁶ kpc jako maksymalnie trzy miesiące od daty złożenia pozwu. W sprawach przed SOKiK w praktyce w terminie trzech miesięcy od daty doręczenia odwołania w sposób wskazany w art. 479²⁸ § 2 kpc (czyli Prezesowi UOKiK, który przekazuje odwołanie do SOKiK) nie tylko nie zapadał wyrok. Czasami termin ten nie był wystarczający nawet na przekazanie przez Prezesa UOKiK do SOKiK odwołania wraz z aktami sprawy na podstawie art. 81 ust. 2 uokik.

Uchylony został również art. 479^{6a} kpc dotyczący podmiotów uprawnionych do przedstawiania sądowi istotnego dla sprawy poglądu (tzw. przyjaciele sądu; *amici curiae*). Treść uchylonego artykułu została przeniesiona do dodanego art. 479^{29a} kpc. Jego § 1 otrzymał następujące brzmienie: „Jeżeli przepisy odrębne przyznają określonym podmiotom, które nie uczestniczą w sprawie, uprawnienie do przedstawiania sądowi istotnego dla sprawy poglądu, do podmiotów tych stosuje się odpowiednio art. 63. Jednak na wniosek podmiotu uprawnionego sąd może zezwolić, aby pogląd został przedstawiony także ustnie na rozprawie”. Na wniosek podmiotu uprawnionego sąd udostępnia akta sprawy w zakresie niezbędnym do przedstawienia poglądu (§ 2). Nowa lokalizacja przepisu, o którym mowa, nie jest jednak prawidłowa. Zakres działania „przyjaciół sądu” ograniczono bowiem do przedstawiania ich poglądów w sprawach pomiędzy przedsiębiorcą a Prezesem UOKiK rozpoznawanych przez SOKiK. Natomiast przed wskazaną zmianą, art. 479^{6a} kpc stanowił ogólną podstawę działania tych podmiotów m.in. w sporach pomiędzy przedsiębiorcami o roszczenia wynikające z prowadzonej działalności gospodarczej. Zatem hipotetycznie (gdyby tak stanowiły przepisy odrębne²¹), takim „przyjacielem sądu” mógłby być organ antymonopolowy

²¹ I to również wymaga uzupełnienia.

w sprawie z zakresu tzw. prywatnego egzekwowania prawa antymonopolowego (*private antitrust enforcement*)²². Wobec powyższego, słusznie w projektowanym art. 2 pkt 4 ustawy nowelizującej uokik postuluje się, by obecnie obowiązujący art. 479^{29a} kpc uchylić, a jego treść przenieść (z niezbędnymi modyfikacjami) do art. 63 kpc jako jego § 2 i 3.

Wśród omawianych zmian kpc zabrakło natomiast zmiany art. 479²⁹ kpc w zakresie jego § 2, zgodnie z którym w postępowaniu przed sądem ochrony konkurencji i konsumentów mogą brać udział, jako uczestnicy, podmioty dopuszczone do udziału w postępowaniu przed Prezesem UOKiK jako podmioty zainteresowane. Kategorię podmiotów zainteresowanych dopuszczanych do udziału w postępowaniu przed Prezesem UOKiK przewidziano w art. 87 uokik z 2000 r.²³ Rozwiązania tego nie przeniesiono jednak do uokik, która zastąpiła swą poprzedniczkę z 2000 r. Zatem art. 479²⁹ § 2 kpc jest obecnie przepisem martwym. Jego uchylenie zostało zaproponowane dopiero w projekcie ustawy nowelizującej uokik (w jej art. 2 pkt 3).

III. *Soft law* Prezesa UOKiK

W świetle art. 32 ust. 4 uokik, w wydawanym przez Prezesa UOKiK Dzienniku Urzędowym Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów zamieszcza się m.in. wyjaśnienia mające istotne znaczenie dla stosowania przepisów w sprawach objętych zakresem działania Prezesa UOKiK²⁴. W roku 2012 Prezes UOKiK opublikował dwa tego rodzaju dokumenty sporządzone w lipcu 2012 r., oba w pierwszym i jedynym w tym roku numerze Dziennika Urzędowego z 1 sierpnia 2012 r. Pod pozycją 1 ogłoszono „Wyjaśnienia dotyczące oceny przez Prezesa UOKiK zgłaszanych koncentracji”, natomiast pod pozycją 2 – „Wyjaśnienia w sprawie wydawania decyzji zobowiązującej w sprawach praktyk ograniczających konkurencję oraz praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów”.

„Wyjaśnienia dotyczące oceny przez Prezesa UOKiK zgłaszanych koncentracji” stanowią obszerny dokument, zajmujący w Dzienniku Urzędowym ponad 42 strony. Stanowią uzupełnienie opublikowanych w roku 2011 „Wyjaśnień w sprawie kryteriów i procedury zgłaszania zamiaru koncentracji Prezesowi UOKiK”²⁵. Dokument z 2012 r. dzieli się na dwie części, z których pierwsza dotyczy rynku właściwego, a druga – wpływu koncentracji na konkurencję. W świetle art. 18–20 uokik, wydanie przez Prezesa UOKiK decyzji udzielającej bezwarunkowej zgody na dokonanie koncentracji albo decyzji udzielającej zgody warunkowej bądź decyzji zakazującej dokonania koncentracji zależy bowiem od tego czy w wyniku koncentracji konkurencja na rynku nie zostanie, czy też zostanie istotnie ograniczona. W pierwszej części Wyjaśnień Prezes UOKiK objaśnia pojęcia, takie jak rynek produktowy, substytucyjność popytowa, substytucyjność podażowa, asymetryczność substytucji, a także rynek geograficzny. W drugiej części Wyjaśnień Prezes UOKiK porusza zagadnienia dotyczące wpływu horyzontalnego oraz wpływu wertykalnego koncentracji na konkurencję (zarówno efektów nieskoordynowanych, jak i skoordynowanych), efektów konglomeratowych oraz umownych ograniczeń konkurencji towarzyszących koncentracji.

²² Zob. też M. Krasnodębska-Tomkiel, *Wspólnotowe prawo konkurencji. Skutki dla Polski*, Wydawnictwo UOKiK, Warszawa 2006, s. 187–188, 292–293.

²³ Ustawa z 15.12.2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (tekst jedn. Dz.U. z 2005 r. Nr 244, poz. 2080, z późn. zm.).

²⁴ Co ciekawe, w art. 1 pkt 18 lit. a projektu ustawy nowelizującej uokik proponuje się, by uchylić podstawy prawne wydawania Dziennika Urzędowego. Zgodnie z projektowanym art. 1 pkt 18 lit. a projektu ustawy nowelizującej uokik (dotyczącym art. 32 ust. 4 uokik) Prezes UOKiK miałby mieć prawo do wydawania i ogłaszania wyjaśnień i interpretacji mających istotne znaczenie dla stosowania przepisów w sprawach objętych zakresem jego działania (w przypadku stwierdzenia, że przepisy uokik lub inne przepisy z zakresu ochrony konkurencji i konsumentów mogą budzić poważne wątpliwości). Jednakże brak jest wskazania, w jakich publikatorach i w jakiej formie następowałoby ogłoszenie wydanych wyjaśnień.

²⁵ Dz. Urz. UOKiK z 2011 r. Nr 1, poz. 1.

Ponieważ Wyjaśnienia nie należą do źródeł prawa powszechnie obowiązującego, a jedynie stanowią podsumowanie dotychczasowej praktyki orzeczniczej Prezesa UOKiK z zakresu materialnej oceny zgłaszanych koncentracji, Prezes UOKiK zastrzegł w ich wprowadzającej części, że „fakt opublikowania Wyjaśnień należy interpretować w ten sposób, iż w odniesieniu do zawisłych spraw Prezes Urzędu uwzględnia je, o ile w konkretnej sprawie nie wystąpią nowe okoliczności wpływające na konieczność ich uwzględnienia w przeprowadzanej analizie”.

„Wyjaśnienia w sprawie wydawania decyzji zobowiązującej w sprawach praktyk ograniczających konkurencję oraz praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów” stanowią dokument znacznie bardziej zwięzły (5,5 strony w Dzienniku Urzędowym). Dotyczy on dość rzadko wydawanych przez Prezesa UOKiK decyzji, o których mowa w art. 12 uokik, oraz częściej spotykanych w praktyce decyzji, o których mowa w art. 28 uokik. Dokument omawia przesłanki wydania decyzji zobowiązującej na podstawie art. 12 bądź art. 28 uokik (uprawdopodobnienie stosowania praktyk, zobowiązanie przedsiębiorcy do podjęcia lub zaniechania określonych działań zmierzających do zapobieżenia naruszeniom), wydawanie decyzji zobowiązujących w odniesieniu do porozumień ograniczających konkurencję, treść zobowiązań przedsiębiorcy, elementy decyzji zobowiązującej, a także niewykonanie decyzji zobowiązującej. Choć Wyjaśnienia te są dalekie od doskonałości²⁶, Prezes UOKiK nie uwzględnił zastrzeżeń do ich projektowanej treści, zgłoszonych w toku konsultacji społecznych. Z perspektywy przedsiębiorców bardzo istotny jest fakt, że Wyjaśnienia, choć nie posiadają charakteru prawnie wiążącego, gwarantują przedsiębiorcom pewien zakres pewności prawnej wynikający z faktu, że Prezes UOKiK zobowiązał się, że „będzie stosował zasady postępowania wskazane w niniejszym dokumencie”²⁷ (Wyjaśnieniach).

²⁶ Szerzej A. Piszcz, *Uwagi do wyjaśnień w sprawie wydawania decyzji zobowiązującej w sprawach praktyk ograniczających konkurencję oraz praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów*, iKAR 2012, nr 4(1), s. 21–28.

²⁷ Zob. s. 44 w Dz. Urz. UOKiK z 2012 r. Nr 1.